

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ศ 14101)

เส้นสายลายศิลป์

เล่ม 1

อานนท์ นามแสง

โรงเรียนบ้านตะเคียนช้างเหล็ก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เส้นสายลายศิลป์ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ศ 14101 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบแผนการสอนซึ่งนักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ทั้งในเวลาเรียน และนอกเวลาเรียน ช่วยให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวาดภาพระบายสีในเบื้องต้น ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ต่อไป

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหนังสือเล่มนี้ ผู้จัดทำได้เรียบเรียงเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยแบ่งเป็นความเรียงมีภาพประกอบ แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน มีแบบฝึกทักษะเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างมีความสุข หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีจำนวนทั้งหมด 5 เล่ม สำหรับ เล่มที่ 1 เรื่อง เส้นสายลายศิลป์ ประกอบด้วยความรู้เรื่อง เส้น ลักษณะของเส้นประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ทัศนศิลป์ในระดับสูงขึ้นไป

ขอขอบคุณ นายอำนาจ สว่างภาพ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะเคียนช้างเหล็ก คณะครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือจนทำให้งานสำเร็จลุล่วงโดยดี

อานนท์ นามแสง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
คำชี้แจงในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม.....	ค
มาตรฐานการเรียนรู้.....	ง
ตัวชี้วัดชั้นปี.....	ง
สาระสำคัญ.....	ง
จุดประสงค์การเรียนรู้.....	ง
ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักเรียน.....	จ
เนื้อเรื่องของหนังสืออ่านเพิ่มเติม.....	1
บรรณานุกรม	16

คำชี้แจงในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 เรื่อง เส้นสายลายศิลป์ เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับ ความหมาย และลักษณะของเส้นประเภทต่าง ๆ โดยนำเอาหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเล่มที่ 1 เรื่อง เส้นสายลายศิลป์ ใช้คู่กับแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แผนที่ 1 - 2 โดยให้นักเรียนได้ทำแบบทดสอบก่อนเรียน การทำแบบฝึกทักษะ และการทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรปฏิบัติตนดังนี้

1. นักเรียนอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจ แล้วปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน
2. นักเรียนศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ
3. นักเรียนศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ในหนังสืออ่านเพิ่มเติม
4. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
5. นักเรียนศึกษาเนื้อหาความรู้จากหนังสืออ่านเพิ่มเติม
6. นักเรียนทำแบบฝึกทักษะ และตรวจคำตอบ
7. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน
8. นักเรียนและครูช่วยกันตรวจคำตอบจากเฉลยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แล้วบันทึกคะแนนลงในแบบบันทึก เพื่อศึกษาความก้าวหน้าในการเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์
วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกัน
ศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัดชั้นปี

ป.4/3 จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ โดย
เน้นเรื่อง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่าง

ป. 4/5 มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์สร้างสรรค์งานวาดภาพระบายสี

สาระสำคัญ

เส้นเป็นพื้นฐานสำคัญของงานศิลปะ เส้นเกิดจากการเรียงตัวของจุดเล็ก ๆ
ต่อเนื่องกัน และเคลื่อนที่ไปยังทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เส้นมีมิติเดียว คือความยาว เรา
จะพบเส้นโดยทั่วไปในธรรมชาติการนำเส้นมาประกอบเป็นภาพทำให้เกิดความรู้สึกต่างๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและลักษณะของเส้นในประเภทต่าง ๆ ได้ (K)
2. จำแนกเส้นในธรรมชาติในสิ่งแวดล้อมและในงานทัศนศิลป์ได้ (P)
3. นำเส้นตรงและเส้นโค้งลักษณะต่าง ๆ ที่เห็นจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาสร้างผลงานศิลปะ ตามความคิดและจินตนาการได้อย่างสร้างสรรค์ (K,P)
4. พึงพอใจผลงานที่เกิดจากเส้นลักษณะต่าง ๆ ของตนเองและเพื่อน ๆ (A)
5. ใช้ และเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสม ถูกต้อง และปลอดภัย (P)

ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักเรียน

1. ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เข้าใจ
2. ทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อสำรวจพื้นฐานความรู้ของนักเรียน
3. ศึกษาเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้จนเข้าใจ
4. หากนักเรียนไม่เข้าใจให้สอบถามหรือปรึกษาครูผู้สอนทันที
5. ทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียน
6. เมื่อศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมจบแล้วให้ทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยความตั้งใจ
7. ไม่ควรดูเฉลยก่อนที่จะทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
8. ไม่ทำเครื่องหมาย หรือขีดเขียนเครื่องหมายใด ๆ ในหนังสืออ่านเพิ่มเติม

เพื่อน ๆ ควรมี
ความซื่อสัตย์ใน
ตนเองนะคะ

วันนี้เป็นวันปิดภาคเรียนวันแรก ใบเตยรีบตื่นนอนแต่เช้า อาบน้ำแปรงฟัน พบที่นอนอย่างเรียบร้อย ใบเตยตื่นเต้นมากจะได้ไปร่ำต้น ผู้เป็นพี่ชายที่กำลังจะกลับจากต่างจังหวัด เพราะโรงเรียนของต้นก็ปิดภาคเรียนเหมือนกัน

ระหว่างการเดินทางไปรับต้น พ่อขับรถมีใบเตยนั่งไปด้วย อากาศในชนบทในตอนเช้าสด
ชื่นมาก ใบเตยนั่งอยู่ในรถมองไปข้างทางเห็นท้องทุ่งนาเขียวขจี มีภูเขารายล้อมอยู่รอบ
ๆ ชาวณากำลังต้อนฝูงวัวควายไปหากินกลางทุ่งนา

เมื่อมาถึงตัวจังหวัด พ่อพาไปเตยแวะที่ตลาดก่อน ที่ตลาดมีของขายมากมาย
พ่อซื้อน้ำเต้าหู้กับปาต่องไก่ให้ไบเตยกินรองท้องก่อนช่วงที่รอต้นมาถึง

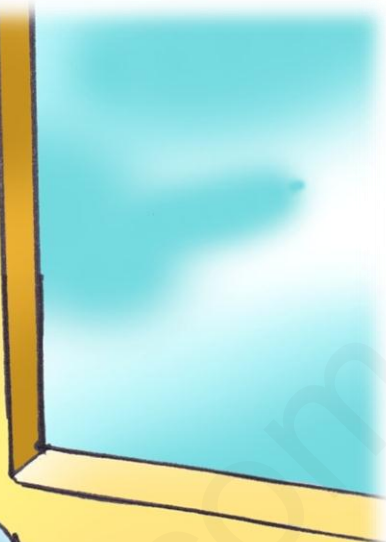

พอถึงสถานี่ขนส่งผู้โดยสารต้นนั่งร่อยูก่อนแล้ว ไบเตยวิ่งไปกอดต้น ด้วย
ความดีใจ “สวัสดีครับพ่อ” ต้นสวัสดีพ่อด้วยไบน้าที่เต็มไปด้วยรอยยิ้ม “สวัสดี....ลูก
มาถึงนานหรือยัง” “เมื่อสักครูเองครับพ่อ เป็นอย่างไรบ้าง...ไบเตยคิดถึงพี่ไหมจ๊ะ”
ต้นทักทายไบเตยพร้อมใช้มือลูบหัวของไบเตยด้วยความเอ็นดู

“คิดถึงซิคะ ปิดเรียนคราวนี้พี่พีตันอยู่บ้านนานไหมคะ” “ก็คงจะประมาณ
เกือบเดือนนั่นแหละจ๊ะ” “ไฮโย ! ดีใจจังเลย..... พีตันจะได้มีเวลาสอนไบเตยวาดรูป
อีก” ไบเตยร้องด้วยความดีใจ “ได้เลยจ๊ะ” ตันตอบน้องด้วยความรัก
“เด็กๆ พ่อว่าพวกเรารีบกลับบ้านกันเลยดีกว่า เดี่ยวแม่จะรอนาน” เสียงพ่อร้อง
เตือนมา

เมื่อกลับถึงบ้านแม่ได้เตรียมอาหารที่เด็กๆชอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว พ่อ แม่ ต้น และไบเตย รับประทานอาหารกันอย่างเอร็ดอร่อย หลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้ว ต้นบอกน้องว่าจะไปรอที่สวนหลังบ้าน ไบเตยจึงช่วยแม่เก็บกวาดโต๊ะอาหาร ล้างจาน อย่างเรียบร้อย แล้วรีบไปหาพี่อย่างรวดเร็ว

ที่สวนหลังบ้าน ต้นกำลังวาดรูปอยู่อย่างขะมักเขม้น “โอ้โฮ! พี่ต้นวาดรูปสวยจังเลย สอนไบเตยวาดรูปด้วยซิคะ” “ได้สิ..น้องรัก พี่กำลังวาดรูปทิวทัศน์ทะเลจ๊ะ พี่เคยลองลองวาดแล้วเอาไปฝากไว้ที่ร้านแล้วขายได้เจ้าของร้านก็เลยติดต่อมาให้พี่วาดให้อีกช่วงปิดเทอม” “ดีจังเลยคะพี่ต้น ไบเตยอยากวาดรูปเก่งเหมือนพี่บ้าง โตขึ้นเพื่อจะได้เป็นศิลปินกับเขาบ้าง”

“อยากเก่งเหมือนพี่ต้องฝึกวาดบ่อยๆ นะ ไม่มีอะไรที่เป็นไปไม่ได้ ถ้าเรามีความพยายามฝึกฝน แต่ก่อนอื่นเราจะต้องเรียนรู้พื้นฐานในการวาดรูปกันเสียก่อนว่าแต่...ไบเตยพร้อมหรือยังจ๊ะ” “พร้อมแล้วค่ะ” ไบเตยตอบ

ต้นจึงเริ่มต้นอธิบายให้ไบเตยฟังว่า “การที่เราจะวาดภาพให้สวยงามได้นั้น เรา ก็จะต้องรู้จักส่วนประกอบของภาพ หรือในทางศิลปะเราเรียกกันว่า ทศนธาตุ อย่าง แรกเราต้องเริ่มที่จุด จุด คือ ทศนธาตุที่เล็กที่สุด มีมิติเป็นศูนย์ มีความกว้าง ยาว และหนาน้อยมาก เรามาลองใช้ปลายพู่กัน หรือสีเมจิกสร้างจุด ให้ใหญ่ได้ เช่น จุด ของดวงดาวบนท้องฟ้า จุดที่เป็นลายบนตัวสัตว์ แมลง ไบเตยลองบอกพี่ชีว่า.... มี สัตว์ชนิดใดบ้างที่มีลายจุด”

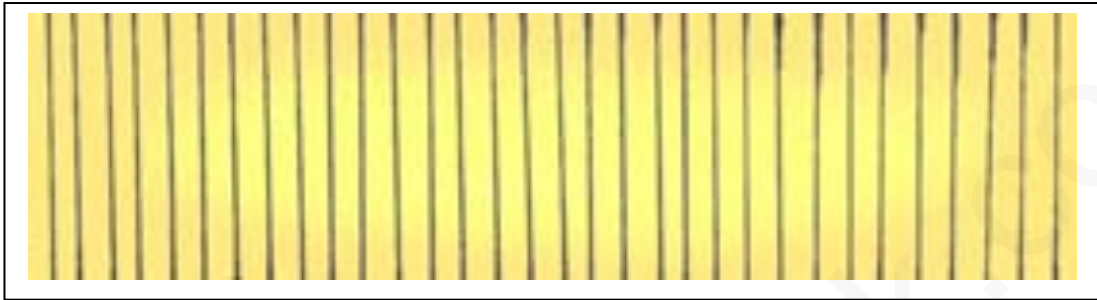

“เสื้อดาว ผีเสื้อ ปลาปักเป้า แมลงเต่าทอง ค่ะ” ใบเตยตอบด้วยความมั่นใจ “ใช่
แล้วจ๊ะ และเมื่อเรานำจุดมาต่อกัน จุดเล็กๆเหล่านั้นจะกลายเป็นเส้น และเส้นนี้
แหละคือจุดกำเนิดของศิลปะ ภาพต่าง ๆ นั้นจะเป็นรูปร่างได้ก็ต่อเมื่อเรานำเส้นต่าง ๆ
มาประกอบกันนั่นเอง ” “แสดงว่า เส้นก็คือ เริ่มจากจุดหนึ่งแล้วลากไปตามทิศทาง
ที่ต้องการใช้ไหมคะ” “เก่งมากน้องพี” ต้นชม “ความหมายอีกอย่างหนึ่งของเส้น
ให้รวมถึง ขนาด ความยาว ทิศทาง รวมทั้งช่วยแสดงออกถึงอารมณ์และ
ความรู้สึกของผู้วาดด้วยนะ”

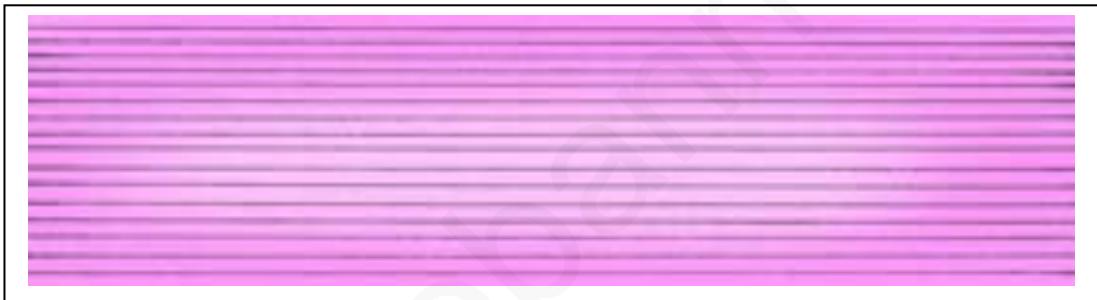
“แล้ว เส้น แบ่งออกได้กี่ลักษณะคะ ” ใบเตยถาม ทันตอบใบเตยว่า “ เส้นเป็นส่วน ที่สำคัญที่สุดในการวาดภาพ เส้นที่เราใช้ในการวาดภาพ แสดง ความหมาย ของภาพ แทนอารมณ์ความรู้สึกได้ดังนี้ ”

1.

เส้นตรง แนวตั้ง ให้ความรู้สึกแข็งแรง มั่นคง สง่า ทะเยอ ทะยาน
น่าศรัทธา ไม่ประนีประนอม

2.

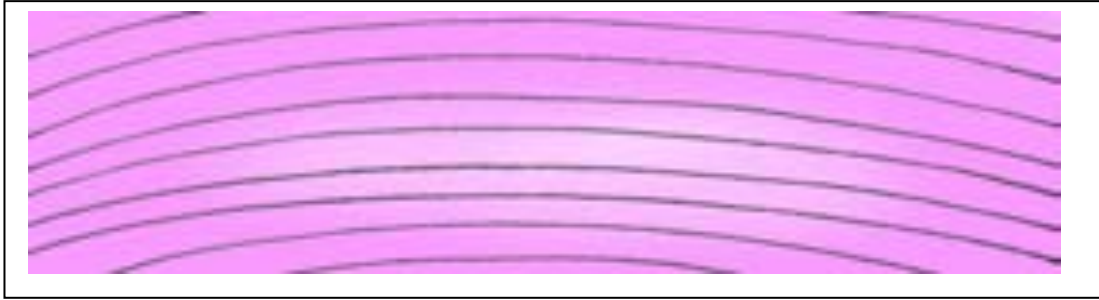
เส้นตรงแนวนอน ให้ความรู้สึก กว้างขวาง สงบ พักผ่อน เื่อยและผ่อน
คลาย

3.

เส้นตรงแนวเฉียงหรือทแยง ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว ไม่มั่นคง ไม่
สมบูรณ์ และน่าตื่นเต้น

4.

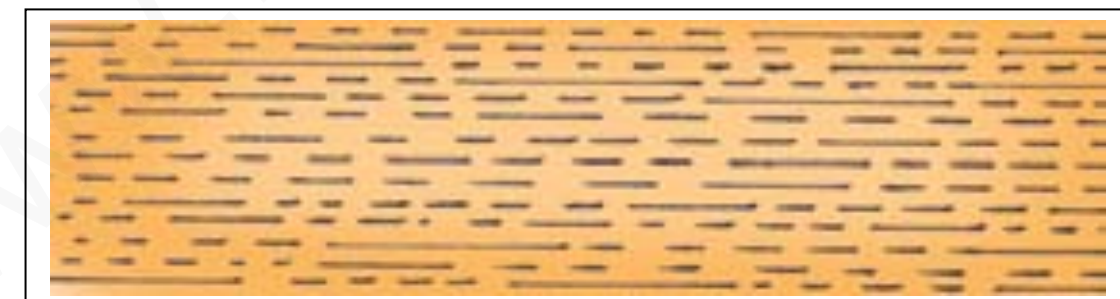
เส้นโค้ง ให้ความรู้สึกรู้สึกในการเคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด นุ่มนวลอ่อน
ช้อย เนื่อยชา และไร้จุดหมาย

5.

เส้นหยัก หรือฟันปลา เป็นเส้นที่เปลี่ยนทิศทางและหักเหอย่างกะทันหัน ให้ความ
ความรู้สึกเคลื่อนไหว รุนแรง ไม่แน่นอน และขัดแย้ง น่ากลัว

6.

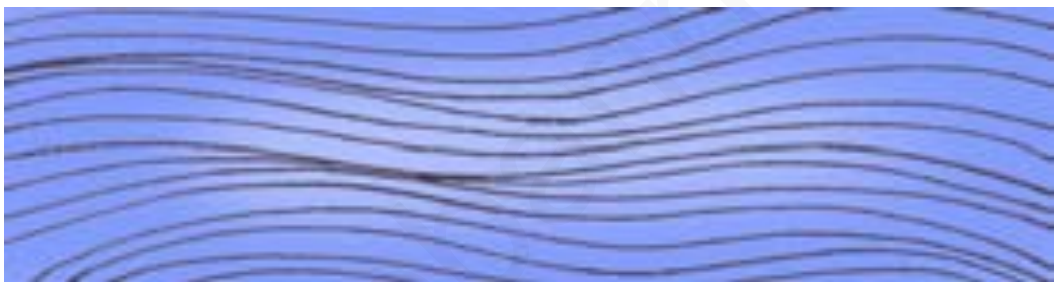
เส้นประ ให้ความรู้สึกคลุมเครือ ไม่ชัดเจน

7.

เส้นขด ให้ความรู้สึกเคลื่อนที่ หมุนเวียนอย่างไม่มีจุดหมาย ขยายตัวอย่างไม่มีจุดจบ

8.

เส้นคลื่น หรือลูกคลื่น ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว สบาย และนุ่มนวล

9.

เส้นไร้ทิศทาง ให้ความรู้สึกสับสน วุ่นวาย และยุ่งเหยิง

“ ไหน...ไบเตยลองยกตัวอย่างบอกพี่ซิว่า มีอะไรบ้างที่มีส่วนประกอบของ
เส้นตรง” “หน้าต่าง ประตู โทรทัศน์ ตู้เย็น ชั้นวางของ ตู้ใส่เสื้อผ้า ....โอ้ย!
เยอะเยอะไปหมดเลยล่ะ” “ แล้วส่วนประกอบของเส้นโค้งล่ะจ๊ะ” ต้นถามต่อ “
รถยนต์ ลูกโป่ง ภูเขา ดอกไม้ แล้วก็รู้งิมน้ำล่ะ” ไบเตยตอบอย่างมั่นใจ

“ใช่แล้วจ๊ะ แสดงว่าไบเตยเข้าใจ ถูกแล้ว ทีนี้พี่ลองถามกลับกันนะ สมมุติว่า พี่วาดภาพ โลกใต้ท้องทะเล ไบเตยลองบอกพี่ซิว่า ภาพนี้มีส่วนประกอบ ของเส้นชนิดไหนบ้าง ” ตันถามไบเตย “ ก็มีส่วนของเส้นหลาย ๆ เส้นมาประกอบ กัน เช่น เส้นโค้งของตัวปลาและจากคลื่นของทะเล เส้นหยักจากฟันของปลา ฉลาม เส้นขดจากปะการัง ไบเตยตอบถูกใช่ไหมคะ”

“ ใช่แล้ว ก่อนที่จะเราจะวาดภาพอะไร เราควรรู้จักส่วนประกอบของภาพ นั้น ๆ ก่อน โดยเริ่มต้นที่จุด และ เส้นก่อน ไว้วันหลังพี่จะบอกส่วนประกอบของภาพ ว่า ส่วนต่อไปคืออะไร เพราะว่าวันนี้ ท้องพี่ร้องจ๊อก ๆ แล้ว....เราไปกินข้าวเที่ยงกันดีกว่า พี่ว่าป้านี้แม่คงทำอะไร ๆ ที่พวกเราชอบรอแล้ว ” สองพี่น้องช่วยกันเก็บอุปกรณ์ที่ใช้ในการวาดภาพ แล้วพากันไปช่วยแม่เตรียมอาหารในห้องครัว

บรรณานุกรม

กมล เวียสุวรรณ และคณะ. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ทศศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : บริษัท พัฒนา
วิชาการ (2535) จำกัด, ม.ป.ป.

จินตนา ใบกาชุย. เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2545.

ฉัตรชัย อรรถปักษ์. องค์ประกอบศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 7. สมุทรสาคร :
บริษัทพิมพ์ดีจำกัด, 2554

ถวัลย์ มาศจรัส. การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติใหม่, 2538.

ถวัลย์ มาศจรัส และจกมล กิจสุภา. คู่มือการจัดการเรียนรู้ศิลปะโดยใช้แบบฝึก
ชุดวาดภาพระบายสี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธารอักษร จำกัด, 2548.

ธวัชชานนท์ ตาโธสง. หลักการศิลปะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วาดเขียน, 2546

พิษณุ ประเสริฐผล. วาดภาพระบายสี. กรุงเทพฯ : เฟสท์ ออฟเซ็ท, 2553.

วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. ตัวชี้วัดและสาระเรียนรู้แกนกลาง กลุ่ม
สาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด, 2553.

สุรยุทธ พันธุ์เฝือก. ฝึกระบายสีด้วยสีน้ำ. สมุทรสาคร : บริษัทแอปป่า พรินติ้ง
กรุ๊ปจำกัด, 2552.

องอาจ มากสิน. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2553.

อนันต์ ประภาโส. วาดเส้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สิปประภา, 2553

อรรณณ ขมวัฒนา และคณะ. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานศิลปะ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพ

วิชาการ, 2554.

เล่ม 1

